

22. Kapitālisma sociālistiskā nākotne

Planētas civilizācija meklē jaunas iespējas un empīriski iegūst jaunus vaibstus, lai dzīvotu jaunajos demogrāfiskajos apstākļos, – visticamākais, 12 miljardu kolektīvā. Jaunas iespējas meklē arī civilizācijas sociāli ekonomiskā kārtība, kuru ar mīļu iedvesmu saucam par kapitālismu.

Nepārtraukti dzirdam, ka kapitālisma kodols ir ekonomika. Bet savukārt ekonomika ir dzīves kodols. Bez ekonomikas mūsu dzīvei neesot nekāda jēga.

Faktiski tā ir laipna ideoloģiskā manipulācija, lai novērstu cilvēku uzmanību no dzīves būtības un traucētu izprast dzīves būtību. Cilvēku dzīvi nosaka nevis ekonomika, bet dažādu (ideoloģisko, politisko, zinātnisko, māksliniecisko, reliģisko, morālo, pedagoģisko, sabiedrisko, filosofisko u.c.) parametru komplekss, ko var dēvēt par sociālo organizāciju. Turklāt sociālās organizācijas kompleksā var ietilpt savstarpēji nesaderīgi parametri. Tie balstās uz atšķirīgiem uzskatiem, priekšstatiem, vērtību sistēmu, tradīcijām, mentalitātes modifikācijām. Jo tuvāk mūsdienām, jo kapitālismā arvien vairāk un vairāk atklājās savstarpēji nesaderīgi parametri.

Mūsdienu kapitālisms ir ļoti pretrunīga un komplicēta sociālā organizācija. Komplicētību veicina postindustriālisma atribūti: informācijas un zināšanu loma, digitālo un kognitīvo risinājumu prioritāte, pakalpojumu ekonomikas un finansu kapitāla popularitāte, tehnoloģiskais progress un garīgās kultūras arhaizācija.

Piemēram, jau labu laiku Rietumos tiek musināts komplicēts (pretrunīgs) viedoklis, ka rūpniecība var pastāvēt bez finansu varenības; proti, patreizējā finansu varenība var pastāvēt bez rūpniecības.

Skolā vienmēr mācīja, ka vārdi „kapitālisms” un „rūpniecība” ir gandrīz sinonīmi. Bet tagad, lūk, mums māca, ka galvenais ir finanses, bet nevis rūpniecība. Verdziski paklausīgie un ne visai gudrie latvieši šo mācību stingri ievēro jau krietnu laiku. Pie tam sevi neapgrūtinā arī ar finansu lietām un tās uztic ārzemju bankieriem.

Komplicētību veicina tas, ka aizvadītajos apmēram 30 gados Zemes bagāto cilvēku skaits ir pieaudzis apmēram 10 reizes. Tas ir panākts nevis ar godīgu darbu, bet ar kreditēšanas stimulēšanu, dolāru drukāšanu, finansu mahinācijām.

Turklāt tas ir panākts, strādājošā cilvēka ekspluatāciju apvienojot ar strādājošā cilvēka savdabīgu zombēšanu. Ja agrāk kapitālisms rūpējās, lai cilvēks cītīgāk un vairāk strādātu, un tādējādi dotu lielāku peļņu, tad tagad kapitālismam vairs ne tik daudz rūp strādājošā cilvēka ražošanas kompetence. Tagad kapitālisms galvenokārt rūpējās par strādājošā cilvēka brīvā laika pavadīšanu, patērēšanu, privāto dzīvi, apziņas kaislībām, fobijām, hobijiem, emocionalitāti, iracionalitāti, dzīves baudīšanu, ķermeņa komfortu. Tas ļoti uzskatāmi atspoguļojās puskapitālistiskās Latvijas masu un subkultūru komunikācijā, medijos klusējot par ražošanas kompetences jautājumiem.

Visjaunākajā periodā kapitālisma komplicētību veicina materiālās nevienlīdzības fantastiskais pieaugums. Mūsdienu pasaulē valda prātam neaptverama materiālā nevienlīdzība. Vislielākā nevienlīdzība ir starp pasaules valstīm. Nevienlīdzība starp valsts iedzīvotājiem arī daudzviet ir ļoti liela. Turklāt izpaužas neloģiska likumsakarība: jo nabadzīgāka valsts, jo lielāka ir tās iedzīvotāju materiālā nevienlīdzība. Piemēri nav vajadzīgi.

1988.-2008. gadā 1% pasaules pašiem bagātākajiem cilvēkiem ienākumi pieauga par 60%, taču 5% pasaules pašiem nabadzīgākajiem cilvēkiem ienākumi nemainījās. Planētas 8% iedzīvotāju pieder 50% no visiem ienākumiem pasaulē. Uz planētas visnabadzīgāk dzīvo āfrikāņi, latīņamerikāņi un bijušo sociālisma zemju iedzīvotāji Austrumeiropā (no ANO materiāliem).

Savukārt kapitālisma pretrunīgumu veicina feodālais vadības princips: vadības struktūru stingra vertikāle. Pie tam šī feodālistiskā stingrā vertikāle ir jocīgi sapīta ar feodālismā neiespējamo vadības moto „Mana vasaļa vasalis nav mans vasalis”. Tāds moto ir iespējams vienīgi kriminālajā kapitālismā, kad katrs jaunbagātnieks formē savu un tikai viņam paklausīgu indivīdu (vasaļu) „komandu”.

Pretrunīgumu veicina arī elites ģimeniskās (ģints) attiecības, jo dzīves procesu virzība ir atkarīga no pirmatnējai kopienai tipiskā valdīšanas formāta. Pretrunīgumu veicina īpašumu ieguves veidi, - visu izšķir zagšana, korupcija un krāpšanās, bet nevis godīgā darbā iegūtie līdzekļi.

Uz tik tikko minētā fona pretrunīgumu veicina nemitīgā kladzināšana par kapitālisma demokrātiskumu un brīvo konkurenci. Bez valsts paternālisma (aizbildniecības) un monopolizēšanas kapitālisms vispār nevar pastāvēt. Bet tas, saprotams, visiem nav jāzina.

Kapitālisma vēsturē ir ne mazums intriģējošu notikumu. Kapitālisma ģenēze ir sižetiski bagāts dēku romāns. Tā, piemēram, kapitālisma vēstures pētnieki ir konstatējuši, ka Eiropa jau no XI gadsimta bija psiholoģiski gatava kapitālismam. Visu netieši izšķīra Romas pāvesta revolucionārie lēmumi agrīnajos viduslaikos, pakāpeniski izmainot eiropiešu tiesiskos priekšstatus un mentalitāti.

Pirmo revolucionāro lēmumu pieņēma Romas pāvests Grigorijs Lielais jau VI gadsimtā. Viņš radikāli izmainīja ģimenes attiecības, aizliedzot tuvu radnieku laulības, bērnu adoptēšanu, kopdzīvi bez laulības, ārpuslaulības sakarus. Tā rezultātā pakāpeniski izmainījās mantojuma kārtība, un ar laiku sintezējās tas, ko pazīstam ar tīkamo nosaukumu „individuālisms”.

Nav noslēpums, ka individuālisms ir kapitālisma garīgi morālais balsts un lielākais sociāli psiholoģiskais lepnums. Tīkamā individuālisma iesmērēšana sabiedriskajā apziņā turpinās arī tagad, kaut gan ar cinisma piedevu, jo, lūk, turpmāk cilvēka dzīvē viss būšot atkarīgs tikai no viņa paša. Turpmāk cilvēkam neviens vairs nepalīdzēs, - ne valsts ar savām sociālajām programmām, ne starptautiskās organizācijas, ne bagātie ziedotāji. Jaunie zombiji un intelektuālie pederasti, protams, ekstāzē lēkā par tāda burvīga individuālisma perspektīvām. Cinisma uztvere, kā arī sociālo programmu humānisma izpratne prasa zināmu intelektu, ar ko jaunie zombiji un intelektuālie pederasti nevar lepoties.

Otro revolucionāro lēmumu 1075. gadā pieņēma Romas pāvests Grigorijs Septītais. Viņš paziņoja, ka baznīcas vara ir augstāka par laicīgo varu. Baznīca enerģiski sāka formēt savu tiesisko infrastruktūru, kas ietekmēja oriģināla tipa ekonomisko un tiesisko institūtu rašanos. Liela nozīme bija Vatikāna sagatavotajam „tirgotāju likumam” (Eiropā vēsturiski slavenajam „*lex mercatoria*”), juridiskajiem noteikumiem vekseļu izmantošanā, komerciālajā kreditēšanā, bankrota noformēšanā.

Sižetiski bagātajā dēku romānā noteikti iederas arī mūsdienu notikumi. Proti, tas, ka ekonomisko modernizāciju (ar kapitālisma dziļām iezīmēm) var veikt bez Rietumu pamācošajām rekomendācijām, balstoties uz savu kultūru. Tā tas notiek Ķīnā, Indijā, Japānā.

Kārļa Marksa noniecinātais „aziātiskais ražošanas veids” (viņa vārdi) pārsteidzoši neilgā laikā ir pārvērties par augstas raudzes kapitālismu ar konfuciānisma seju. Izrādās, maldīgi bija apsaukt konfuciānismu par feodālisma ideoloģiju. Konfuciānisms lieliski sadzīvo ar kapitālisma un socialisma ideoloģiju. Ķīnas „agrārā proletāriešu nācija” (tā savu tautu dēvēja Mao Dzeduns) ir spējīga droši spēkoties ar Rietumu ārpazītajā specializācijā iedzīto proletariātu un nepatīkami ambiciozo „kreatīvo šķiru”. Nākas atcerēties, ka slavenais profesors Ārons Reimonds (industriālisma un postindustriālisma teorijas līdzautors) dedzīgi noliedza kapitālisma un sociālisma konverģenci. Dedzīgi noliedza to, kas no 1978.gada strauji tuvinās Ķīnā.

Nākas atcerēties arī to, ka pēckara Vācijas „ekonomiskajā brīnumā” ļoti liela loma bija politekonomijas teorētiķim Alfredam Milleram-Armakam. Viņš ir jēdziena „sociālā tirgus ekonomika” autors. Viņš piedāvāja trešo ceļu, kas radīsies, apvienojot liberālo kapitālismu ar sociālismu. Viņa pārliecībā valsts darbībā ļoti svarīga ir sociālā izlīdzināšana. Tas patiesībā ir valsts pirmais un galvenais uzdevums – panākt, lai visi valsts pilsoņi dzīvotu vienlīdzīgos sociālajos apstākļos. Valstij tāpēc ir jānosaka minimālā alga, jāsniedz pabalsti, jāievieš progresīvā nodokļu skala, jāsteno dzīvokļu un sociālās apdrošināšanas programma, strādniekiem jāļauj piedalīties privāto firmu pārvaldē. Viņa priekšlikumus ekonomikas ministrs un federālais kanclers Ludvigs Erhards praktiski pārvērtā „vācu ekonomiskajā brīnumā”. Ludvigs Erhards savā grāmatā „Labklājība visiem” rakstīja, ka privātās intereses ir attaisnojamas vienīgi tad, ja tās kalpo visai sabiedrībai, bet nevis tikai privātīpašniekam.

Jozefs Šumpēters ekonomiskās izmaiņas skaidroja ar izmaiņām sabiedrības dzīvē (kultūrā). Ekonomisko procesu centrā ir adaptācija noteiktos dzīves apstākļos. Tātad noteiktā dzīves vidē. Šajā vidē var būt tā saucamie ekonomiskie elementi, kuri ietekmē ekonomikas attīstību.

Jozefs Šumpēters fiksēja piecus ekonomiskos elementus: 1) iedzīvotāju skaita pieaugums, 2) kapitāla pieaugums, 3) ražošanas metožu attīstība, 4) ekonomikas organizācijas pilnveidošanās, 5) cilvēku vajadzību attīstība.

Minēto ekonomisko elementu ietekme šodien izraisa pārdomas; faktiski – neticību. Jozefs Šumpēters, bet pirms viņa Kārlis Markss, uzskatīja, ka iedzīvotāju skaita pieaugumu nosaka kapitāla uzkrājumi. Viņuprāt kapitāla uzkrājumi stimulē dzimstību. Markss šajā sakarā rakstīja: „Iedzīvotāji, pateicoties kapitālismam, izaug kā no zemes”.

Pārdomas (neticību) mudina mūsdienu demogrāfiskās pārejas specifika. Vislielākā dzimstība ir nekapitālistiskajās zemēs un dzimstības straujajam pieaugumam, pieņemsim, Āfrikā nav nekā kopēja ar kapitāla uzkrājumiem, jo minētajā kontinentā (vislielākās dzimstības valstīs) mutuoļo šausmīga nabadzība.

Mūsdienu dzīves kontekstā pārdomas (neticību) izraisa arī piektais elements – cilvēku vajadzību attīstība. Aizvadītajos gadu desmitos kapitālisms apzināti stimulēja (kreditēja, reklamēja) vajadzības un šajā ziņā ir nonācis līdz kritiskai robežai. Vajadzību mākslīgā stimulēšana noveda līdz finansu katastrofai 2008.gadā.

Rietumos no 1981.gada funkcionē t.s. reiganomika: vajadzību nemitīga kreditēšana. Ja līdz 1981.gadam amerikāņu mājāsaimniecību parādi bija 60-65% no gada ienākumiem un ietaupījumi bija 10% no gada ienākumiem, tad 2008.gadā šie skaitļi bija attiecīgi 130% un mīnuss 5-7%. No 1981.gada kredītu drīkstēja dzēst ar jaunu kredītu, kas būtībā ir absurda pieeja. Samazinājās kredīta izmaksas: 1980.gadā bija 18%, 2008.gadā – 0% (no amerikāņu zinātnieku materiāliem).

Interesanti momenti ir arī analītiski projektējošajā sarunā par kapitālisma nākotni. Piemēram, prognozējot pašpietiekamās ekonomiskās telpas turpmāko likteni.

Zinātnē par pašpietiekamo ekonomisko telpu sauc tādu vietu, kura pastāv kā relatīvi noslēgta teritorija un kuras iedzīvotāji paši sevi apkalpo – ražo visu nepieciešamo savai dzīvei. Senos laikos Latvijas teritorija noteikti bija pašpietiekama ekonomiskā telpa. Tajā dzīvojošās ciltis neko neimportēja un paši prata izgatavot dzīvei visu nepieciešamo. Skaudri apzināties, ka šodien ir pilnīgi pretējs stāvoklis. Rupji sakot, paši ražojam tikai maizi, bet pavalgu iepērkam no kaimiņiem.

Uz Zemes vēl ir sastopamas pašpietiekamās ekonomiskās telpas. Tās nav skārusi transnacionālā darba dalīšana, kad, teiksim, viena tauta ražo naglas, otra tauta ražo āmurus, trešā tauta ražo zāģus, ceturtā tauta ražo dēļus un katra tauta no citām tautām iepērk to, ko pati neražo, lai sev uzceltu māju. Laiku pa laikam Dienvidamerikas džungļos atrod kādu izolēti eksistējošo cilti. Taču Rietumu civilizācijā jau daudzus gadsimtus pašpietiekamā ekonomiskā telpa ir liels retums. Arī turpmāk noteikti būs liels retums, bet tikai ar vienu pikantu un interesantu piebildi.

Cilvēces esamībā vitāla loma ir jauna tipa pašpietiekamajām ekonomiskajām telpām. Runa ir par tā dēvētajām tehnoloģiskajām zonām. Tajās apvienojās atsevišķas suverenas valstis ar kopīgu zinātniski tehnoloģisko, ekonomisko, tirdzniecības, valūtas, muitas politiku. Tehnoloģiskās zonas formējās sīvā ģeopolitiskajā un ģeoekonomiskajā cīņā, jo no šīm zonām ir atkarīga cilvēku labklājība un nākotnē šī atkarība acīmredzot būs vēl lielāka.

Tehnoloģisko zonu jēga ir samērā specifiska un vēsturiski nepierasta. Centrā ir jaunas produkcijas izstrāde un realizācijas tirgus.

Laiku pa laikam vietējos medijos lasām informāciju par kādas ārzemju firmas ieguldītajiem milzīgajiem līdzekļiem jaunas produkcijas izstrādē. Tagad ir labi zināms, ka jaunas produkcijas izstrāde ir dārgs priekš; jo zinātniski un tehnoloģiski modernāka izstrāde, jo tā ir dārgāka. Jaunas produkcijas izstrāde atmaksājās tikai tad, ja ir pietiekami liels tirgus.

ASV zinātnieki jau XX gs. 70. gados sāka pētīt minēto izmaksu atkarību no realizācijas tirgus apjoma. Speciālajā literatūrā ir sastopami aprēķini, cik cilvēku liels tirgus ir nepieciešams, lai atmaksātos jaunas produkcijas izstrāde.

Tiek nosaukti dažādi skaitļi, taču samērā vienprātīgs viedoklis ir šāds. XX gs. sākumā pietika ar 100 tūkst. cilvēku lielu tirgu, 70.gados jau vajadzēja 300 milj. cilvēku liels tirgus, XXI gs. sākumā – 400 – 500 milj. cilvēku liels tirgus.

XXI gs. otrajā pusē skaitlis būs ievērojami lielāks par 500 miljoniem, ja netiks saprātīgi piebremzēta maniakālā jaunu produkcijas veidu izstrāde un patērēšanas mānija netiks radikāli apvaldīta un pieskaņota cilvēka reālajām vajadzībām. Tā ir ļoti aktuāla un konceptuāli pretrunīga tēma, tāpēc šajā tekstā varam fiksēt vienīgi šīs tēmas ievirzi.

Vēl noteikti ir jāpiebilst sekojošais. Gandrīz neviens netic, ka cilvēkos izdosies piebremzēt, apvaldīt un pieskaņot viņu materiālistiskās vājības. Tāpat globālo sociālo problēmu analītiķu lielākā daļa uzskata, ka mūsdienu kapitālisms var pastāvēt tikai tad, ja nemitīgi paplašina noieta tirgu, kā arī nemitīgi palielinās darba dalīšana.

Situācija nav vienkārša. Ticami izklausās arī to speciālistu viedoklis, kuri neatzīst zinātniski tehniskā progresā bezgalīgo turpināšanos, jo ierobežots ir tirgus – tikai planēta Zeme. Kapitāla efektivitāte mazinās, ja tirgus ir nepietiekams. Sākās krīze. To saprata K.Markss, bet F.Engelss pats to piedzīvoja.

Iespējams (un tas ir ļoti interesanti), pamatota ir hipotēze, ka XIX gs. sociālisma (komunisma) koncepcija tika izstrādāta tādēļ, lai cilvēkos saglabātu optimistisko ticību savai nākotnei. Kārlis Markss un viņa domubiedri rūpējās par cilvēku dzīves metafizisko motivāciju. Viņu teorētiskajai darbībai bija ļoti humāns raksturs. Sociālisma koncepcija deva cerības dzīvei pēc kapitālisma sabrukuma, kad tirgus trūkuma dēļ pilnīgi apsīks kapitāla efektivitāte un zinātniski tehniskais progress. Ka tas tā agrāk vai vēlāk var notikt, saprata jau XIX gadsimta sociālie filosofi.

ASV zinātnieku atziņas par jaunas produkcijas izstrādes izmaksām un nepieciešamo tirgus apjomu ņem vērā politiķi un stratēģiski domājoši biznesmeņi. Tā, piemēram, Eiropas Savienības paplašināšanu aktivizē minētie aprēķini – vēlēšanās panākt 400 milj. cilvēku un vēl lielāku tirgu. 1992.gada decembrī ASV izveidoja „*Northen American Free Trade Area*” (NAFTA). Tajā ietilpst ASV, Kanāda, Meksika, radot apmēram 465 milj. cilvēku lielu tirgu. 1999.gada novembrī „*Association of South East Asian Nations*” (ACEAN) nolēma 2015.gadā radīt vienotu tirgu no 500 milj. cilvēku. Starp citu, PSRS tirgus bija apmēram 300 milj. liels.

Šodien modē ir atgādināt, ka tirgus mehānismi savā būtībā ir vienkārši. Mūsdienās tie ir apkarināti ar pārgudru zinātnisko terminoloģiju un tāpēc liekas komplicēti.

Patiesībā kapitālisma (jebkura) tirgus funkcionēšana nav sarežģīta parādība. Preces ražo, atbilstoši pieprasījumam. Pieprasījumu nosaka tirgus. Par pieprasījuma izpildi cilvēki saņem naudu (algu). Ja ir pieprasījums, tad cilvēkiem ir nauda. Ja nav pieprasījums, tad nauda nav. Ja cilvēkiem nav nauda, viņi neko nepērk. Ja cilvēki neko nepērk, tad apstājās pieprasījums. Ja apstājās pieprasījums, tad apstājās ražošana, algu izmaksa, ienākumi, pirkjspēja. Viss riņķo pa apli. Šo apli treknāku dara papildus pieprasījums, papildus lēts darbaspēks, papildus lētu resursu izmantošana, cilvēku skaita pieaugums.

Zinot par demogrāfisko pāreju, kapitālismu var iedvesmot turpmākajiem varoņdarbiem galvenokārt tikai planētas iedzīvotāju skaita pieaugums. Un patīkams pieaugums saglabāsies līdz gadsimta vidum. Tas ir patīkami, jo lēta darbaspēka ēra Ķīnā izbeidzās, lētos resursus nacionalizē patriotiskās valdības. Nav vairs iespējams palielināt tirgu uz sagrauto sociālisma valstu rēķina, piepludinot „sarkanās” zemes ar Rietumu precēm.

Viena no tehnoloģiskajām zonām ir Eirāzijas Savienība. Tajā noteikti atrastos pārtikusi un prestiža vieta arī LR iedzīvotājiem, ja mūsu etnosa sociāli politiskā apziņa būtu intelektuāli kaut nedaudz vērtīgāka un spētu reālistiski rūpēties par savu nākotni. Mums tad būtu īsta valstiskā suverenitāte, bet nevis tagadējā suverenitātes butaforija. Mūsu valsts noteikti ātri iekļūtu ekonomiski visattīstītāko valstu grupā. Mums būtu konkrētas funkcijas darba dalīšanā. Mūsu ļaudīm būtu darbs dzimtenē, būtu labas algas un cilvēka cienīga labklājība.

Tajā tehnoloģiskajā zonā, kurā mūs iebīdīja ģeopolitiskie kombinatori, pārtikusi un prestiža dzīve mums nekad nav bijusi un arī turpmāk nekad nebūs. Tā nav pašsaprotama aksioma, kurai nav vajadzīgi pierādījumi. Tā ir skaudra patiesība, kurai ir rūgtu pierādījumu jūra. Visjaunākais

rūgtais pierādījums ir ES algoto mediju jaungada dāvana – vairākās valodās uz Zemes izplatītā informācija, ka Latvija ir eirozonas visnabadzīgākā valsts!

ES darba dalīšanas projektos mums jau sen ir ierādīta nacionāli pazemojoša vieta (patiesībā nav ierādīta nekāda vieta), par kuru nekaunās vienīgi mūsu dūšīgie intelektuālie pederasti, zombiji, rusofobi un pašpārliecinātie deģenerāti – „politiķi” un citi nacionālie nodevēji.

Drīz arī maizi ievēdīsim no citām zemēm. Noteikti nebūs ilgi jāgaida, kad Latvijas lielāko maizes ceptuvju un dzirnavu ārzemju īpašniekiem (somiem, lietuviešiem, igauņiem) savas ražotnes vajadzēs pārcelt uz citu valsti, jo skaistajos Daugavas krastos dzīvos tikai noplukuši pensionāri un vietējais darbaspēks būs pilnīgi aizklīdis uz Rietumeiropas (ne tikai Norvēģijas) atkritumu savācēju dienestiem. Iespējams, tādu nākotni ir pelnījusi dumja tauta, kura pat savas maizes ceptuves (pārtikas ražošanu vispār) ir iztirgojusi svešzemniekiem.

Kapitālisma nākotnes projektos ir viens ļoti intriģējošs moments. Nemitīgi pilnveidojot informācijas apstrādes tehniku, kapitālisms gribot negribot ir pats sevi novirzījis uz sociālismu; konkrēti – materiālās dzīves (ražošanas, finansu, patērēšanas) perfektu plānošanu, ko sociālistmā organizē valsts. Tātad kapitālisma rītdiena ir valsts plānošana tāpat kā tas bija, piemēram, PSRS un citās sociālisma zemēs.

Neapšaubāmi centralizēta plānošana jau sen ir sastopama arī kapitālismā. ES praktizē pie mums kādreiz apdziedātās un apdzejotās „septiņgades”, visu plānojot septiņgadīgos ciklos. Tāda kapitālistiskā lielvalsts kā Krievija nupat pieņēma likumu par „Valsts stratēģisko plānošanu”. Likums stājās spēkā 2014.gada 1.janvārī.

Tādā puskapitālistiskā valstī kā Latvija arī ir daudzpakāpju centralizētā plānošana. Pie mums plānu sameistarošana ir treknas papildus ienākumu avots kādai savējo grupai ar apburošo stratēģi Krievijas kungu priekšgalā. Pie mums par plānu saturu kaut ko negribīgi un pavirši zina tikai niecīgs ierēdņu skaits, kura pienākumos ietilpst atvērt Krievijas kunga vadībā sagatavotos vizuāli gaumīgi noformētos foliantus.

Cita kapitālistiskā lielvalsts, ASV, centralizētai plānošanai aktīvi pievēršas jau XX gs. pirmajā pusē. Vispirms tas notika sakarā ar grandiozo elektroenerģētisko projektu Tenesijas upes baseinā, izveidojot „*Tennessee Valley Authority*”. Pēc tam tas vēl plašākā valstiskā mērogā notika sakarā ar bēdīgi slaveno Manhatanas projektu – atombumbu izgatavošanu. Pa visu valsti izkaisītām rūpnīcām (to skaits sniedzās vairākos simtos) vajadzēja slepeni un saskaņoti kaut ko ražot saskaņā ar ne visai tolaik skaidri saprotamu federālā centra pasūtījumu. Bez stingras centralizētas plānošanas unikālo pasūtījumu nevarēja izpildīt.

PSRS lepojās ar savu „gosplānu”- PSRS Ministru Padomes Valsts plāna komiteju. Šodien par šo iestādi var ironizēt vienīgi latviešu jaunie zombiji un rusofobi. Pat amerikāņi nekautrējās atzīt, ka savā laikā (pirms II Pasaules kara) ar skaudību lūkojās uz PSRS plānošanas panākumiem. Centralizētā plānošana nodrošināja it kā apsēstas agrārās valsts industrializāciju ļoti īsā periodā, nodrošināja rūpniecības evakuāciju kara laikā, kara rūpniecības un atoma rūpniecības izveidošanu, kosmosa „iekarošanu”.

Zemes civilizācijas attīstības viens no vektoriem ir jauna tipa sociālisms. Jau tagad tehniski ir iespējams valstiskais menedžments saskaņā ar stingri noteiktu plānu. Informācijas tehnoloģiju iespējas vadīt no viena centra valsts saimniecisko dzīvi jau radās aizvadītā gadsimta 90.gados. Jau tā laika datoru darbības ātrums un jauda ļāva veikt vajadzīgos aprēķinus. Rietumos bija vairāki pētījumi, kas to apstiprināja.

Process ir sācies, kā mīlēja atkārtot Gorbačovs. Jau tagad var nepārprotami konstatēt, ka plānošanas ekonomika nomaina tirgus ekonomiku un līdz šīs desmitgades beigām tas var vaiņagoties ar spožu uzvaru. Krievijas jaunais likums par valsts plānošanu ir pieņemts vismodernāko zinātniski tehnisko iespēju kontekstā, jo var veikt perfektus aprēķinus.

Tehniskās iespējas kļūst unikālas. Problēma ir tikai tā, vai unikālas kļūst arī cilvēka iespējas. Šajā ziņā jau pasen ir sastopami skeptiski novērojumi, jo cilvēka domāšana manāmi atpaliek no datora „domāšanas”.

Kas attiecas uz plānošanu, tad gudrākajiem jau sen bija saprotams, ka „tirgus neredzamā roka” tikai slāpē tirgu. Neoliberālisma ekonomikai nebija izdevīgi to atzīt un popularizēt. Lai iegūtu

lētu darbaspēku, lētus resursus, paplašinātu tirgu savai produkcijai, Rietumu neoliberālisms izplatīja dažādas muļķības. Ļoti daudzi „politiķi” muļķībām noticēja, brīvprātīgi, ātri un lēti izpārdodot un likvidējot ražotnes, pilnā mērā sagraujot savas tautas saimniecisko dzīvi. Atkal piemēri nav vajadzīgi.

Pašlaik godīgi ekonomisti neslēpj no sabiedrības, ka plānota ekonomika vairākas reizes efektīvāk nekā tirgus ekonomika izmanto dabas un intelektuālos resursus. Planotā ekonomikā palielinās inovāciju ieviešanas ātrums, kā arī operatīvas reaģēšanas ātrums, tiekoties ar kļūmēm un neveiksmēm. Plānotā ekonomikā produkcijas pašizmaksa ir mazāka. Turklāt plānot var arī cilvēku vajadzības un šo vajadzību optimālākos risinājumus visai sabiedrībai.

Nākas atcerēties, ka sociālisms jau pašā sākumā balstījās uz cilvēciskā prāta un zinātnes pielietošanu. Tagad šajā ziņā ir sasniegts jauns līmenis un eksistē pavisam citas iespējas, salīdzinot ar XIX un XX gadsimtu. Cilvēce noteikti pratīs izmantot jaunās iespējas. Vismaz līdz šim tā tas vienmēr bija cilvēces vēsturē.